

Verbálny aspekt a motivačné možnosti slovesa

(na príklade slovesných podstatných mien)¹

Nicol Janočková

1. Podnet na výskum zvolenej témy nám dala štúdia Juraja Furdíka *O vide a väzbe pri slovesných podstatných menách* (1967, znova publikované 2005). Autor v nej predovšetkým obhajoval slovotvorný charakter slovesných podstatných mien oproti ich vnímaniu ako gramatického tvaru sloves. V súvislosti s tým naznačil prípady významovej symetrie aj asymetrie slovesa a jemu zodpovedajúceho slovesného podstatného mena, ktoré sú postavené na slovesnom vide (verbálnom aspekte), napr. *písať/napísať* = *písanie/napísanie*, ale *balíť/zabalíť* ≠ *balenie* (= *obal*)/*zabalenie* (J. Furdík, 2005, s. 233 – 234). J. Furdík poznamenáva, že vidové vzťahy slovesných podstatných mien neodrážajú presne vidové vzťahy fundujúcich sloves. Tieto rozdiely sú určené tým, že nie od všetkých sloves sa dajú utvoriť slovesné podstatné mená a pri niektorých slovesných podstatných menách zase dochádza k významovým posunom. Svoje uvažovanie uzatvára tvrdením: „... vidové rozdiely medzi nimi (slovesnými podstatnými menami; zdôraznila N. J.) sú náležitou slovotvorného základu a neoplývajú na ich slovnodruhový charakter“ (op. cit, s. 234), t. j. či ide o slovesný gramatický tvar, alebo o substantívum.

Tieto úvahy nás inšpirovali k tomu, aby sme sa pozreli na verbálny aspekt ako jeden z činiteľov pôsobiacich na motivačný potenciál sloves. Na inom mieste totiž J. Furdík (2004, s. 79) konštatuje, že motivačný potenciál východiskového slova vo všeobecnosti závisí od viacerých činiteľov, napr. od príslušnosti východiskového motivanta k slovnému druhu, od stupňa vlastnej motivovanosti slova, od jeho stylistickej hodnoty, intenčnej hodnoty a valenčného potenciálu, od frekvencie a pod. Kladieme si preto otázku, či k týmto činiteľom motivačného potenciálu nemôžeme priradiť aj verbálny aspekt ako lexikálno-gramatickú kategóriu.

Výskum vplyvu lexikálnej sémantiky na derivačné možnosti sloves má v slovenčine svoje základy predovšetkým v práci K. Buzássyovej (1974), ktorá zisťovala, ako sa odráža lexikálno-gramatická kategória slovesnej intencie pri deverbatívnom odvodzovaní substantív. Autorka sledovala, aké substantívne deriváty sa odvodzujú od jednotlivých intenčných typov sloves. Na základe toho vyčlenila deverbatívnu slovotvornú paradigmu ako triedu „sloves, od ktorých sa odvodzujú deriváty (deverbatívne substantíva a adjektíva; zdôraznila N. J.) s rovnakým kategoriálnym významom a konštitutívnym znakom danej paradigmy je príslušnosť odvodzujúcej lexémy k istému intenčnému typu, teda istý veľmi všeobecný sémantický príznak“ (K. Buzássyová, 1974, s. 16), napr. od sloves 3. intenčného typu *chodiť*, *ísť*

---

¹ Ďakujeme kolegovi Ing. Vladimírovi Benkovi, ktorý nám pomohol technicky s vyextrahovaním slovesných slovotvorných hniezd a vidových dvojíc zo Slovníka koreňových morfémov slovenčiny (2005). Poďakovanie patrí aj PhDr. Jane Hašanovej a PhDr. Dáši Zvončekovej za podnetné konzultácie.

možno utvoriť deriváty s týmito kategoriálnymi slovotvornými príznakmi: činiteľ deja (*chodec/chodkyňa, chodák*), nástroj deja (*chodidlo, chodúľ*), názov deja (*chodenie, chod, chôdza, odchádzanie, odchod, vchádzanie, vchod, nadchádzanie si, nadchádzka*), názov miesta deja (*chodník, chodníček, chodba, chodbička*).

2. V rámci tejto problematiky nás budú zaujímať **slovesné podstatné mená**. Slovesné podstatné mená z onomaziologického hľadiska pomenúvajú abstraktné názvy deja, zaraďujú sa do transpozíčného typu onomaziologickej kategórie, a to do spredmetnenia dynamického príznaku substance, t. j. deja vyjadreného primárne slovesom. K iným slovotvorným typom spredmetnenia deja sa radia napr. dejové mená utvorené transflexne (*behať* → *beh-0*) alebo sufixálne (*skúšať* → *skúš-ka, maľovať* → *maľ-ba*) a pod. Pri transpozícii sa slovotvorným aktom mení slovný druh, ale význam zostáva rovnaký, napr. *skúšať* – *skúšanie*. Podstatou spredmetnenia deja je abstrahovanie deja od svojho činiteľa, resp. nositeľa (pri procesných slovesách), čím sa príznak deja stáva nezávislým od svojho činiteľa/nositeľa deja. Slovesné podstatné mená sa považujú za najproduktívnejší typ tvorenia názvov deja, pričom sa konštatuje napätie medzi transpozíciou tvorenia názvov deja, keď lexikálny význam zostáva rovnaký, napr. *skúšať* – *skúšanie*, a medzi mutáciou, keď slovnodruhovú zmenu už zasahuje aj lexikálny význam, napr. *skúšať* – *skúšobňa* (J. Horecký – K. Buzássyová – J. Bosák a kol., 1989, s. 116). Podľa K. Buzássyovej, ktorá je autorkou kapitoly o abstraktných názvoch deja a vlastnosti v Dynamike slovnej zásoby súčasnej slovenčiny (1989), slovesné podstatné mená podliehajú dynamike, keď okrem významu abstrahovaného deja môžu vyjadrovať sekundárne aj iné, zväčša konkrétne významy, napr. názvy výsledku (*čalúniť* 1. spredmetnenie deja *čalúniť: ponúkame čalúnenie sedacích súprav*; 2. výplň a poťah sedacieho nábytku: *hnedé čalúnenie stoličiek*), názvy prostriedku deja (*jesť* 1. spredmetnenie deja *jesť: vyrušiť niekoho pri jedení*; 2. jedlo: *vziať si so sebou nejaké jedenie*) a pod. Je tu teda viditeľný pohyb od abstraktnosti deja ku konkrétnym metonymickým posunom, pohyb od transpozície k mutácii. Transpozícia dejového príznaku na spredmetnený dej slúži syntaktickým cieľom – nominalizácii výpovede. K. Buzássyová (1982, 1993, 2000) tu hovorí o nominalizačnej funkcii názvov deja (a vlastnosti) alebo o syntaktickej derivácii. Pri mutácii, ktorej výsledkom je samostatná lexikálna jednotka, používa autorka pojem nominácia alebo lexikálna derivácia. Jedným zo znakov rozlíšenia nominalizácie a nominácie je podľa autorky možnosť transformovať pri nominalizácii slovesné podstatné meno späť na sloveso, napr. *Po chvíľke premýšľania nakoniec povedal, že to skúsi.* – *Keď chvíľku premýšľal, nakoniec povedal, že to skúsi.* Pri nominácii táto transformácia už nie je možná, napr. *poslať služobné hlásenie*. Gramatická transpozícia (nominalizácia) prechádza teda do lexikálnej transpozície (nominácie).

2.1 Z naznačeného vyplýva, že vzťah medzi slovesom a slovesným podstatným menom nie je taký jednoznačný, ako by sa na prvý pohľad zdalo. Problém sa dotýka **slovnodruhovej podstaty slovesného podstatného mena**. Napr. Morfológia slovenského jazyka (1966) hodnotí slovesné podstatné meno ako gramatický tvar slovesa, teda nie ako samostatnú lexému, pretože sa pri ňom dodržiavajú vidové

rozdiely a do istej miery aj intencia. Celkovo ide o hybridný slovný druh spájajúci v sebe vlastnosti dvoch slovných druhov – sloviess a substantív (op. cit., s. 504).

Opačný názor – tvorenie slovesných podstatných mien nepatrí do morfológie, ale do slovotvorby – zastávajú napr. F. Buffa (1966, 1967) a J. Furdík (1967, 2005). V Mluvnici češtiny 2 (1986) sa rozoberajú slovesné podstatné mená (verbálne substantíva popri verbálnych adjektívach typu *vynikajúci človek*) v rámci funkčno-sémantickej charakteristiky sloviess ako slovotvorne transponované formy pôvodne slovesné, teda deverbatívne formy (op. cit., s. 130). Autori Mluvnice češtiny 2 si všímajú verbálne a substantívne vlastnosti slovesných podstatných mien. Vzťah k slovesám sa vo všeobecnosti odôvodňuje tým, že sloveso a slovesné podstatné meno sú prostriedkami s identickou lexémou, ďalej že slovesné podstatné mená sa takmer neobmedzene tvoria od všetkých sloviess a zachovávajú si vidový význam (op. cit., s. 135 – 136). Substantívnu vlastnosťou je účasť na tvorení verbonominálnych konštrukcií, v ktorých sa slovesné podstatné mená spájajú so sémanticky oslabenými slovesami, napr. *vedúci hodnotí pracovníka podľa výsledku jeho práce – vedúci vykonáva hodnotenie pracovníka podľa výsledku jeho práce*. Autori vo všeobecnosti konštatujú: „Svou slovnédruhovou sémantikou, morfológickými znakmi a syntaktickými funkciami patrí VS k substantívum“ (op. cit., s. 135).

Z lexikografického hľadiska je zaujímavé to, aký postoj zastávajú k slovesným podstatným menám výkladové slovníky, pretože tie reflektujú relatívne aktuálny stav v lexikálnej zásobe a zároveň aj istú mieru dynamiky v jazyku. Táto dynamika sa prejavuje aj v súvislosti s prehodnocovaním slovesných podstatných mien na substantíva. Krátky slovník slovenského jazyka (2003; ďalej KSSJ) spracúva ako samostatné heslové jednotky iba tie slovesné podstatné mená, ktoré sa lexikalizovali, t. j. významovo prehodnotili na substantíva, napr. *kreslenie* (s. 275):

kreslenie -ia s.

1. vyučovací predmet výtvar. výchova
2. *technické kreslenie* graf. vyjadrovací prostriedok pri zhotovovaní technických výkresov.

Väčšiu mieru zachytenia lexikalizovaných slovesných podstatných mien prináša najnovší Slovník súčasného slovenského jazyka. A – G (2006), čo súvisí aj s tým, že rozsahovo ide o veľký typ všeobecného výkladového slovníka. Preto sa v ňom nachádzajú jednak lexikalizované slovesné podstatné mená ako samostatné heslá s odkazom na príslušné fundujúce sloveso a jednak slovesné podstatné mená vnímané ako gramatický tvar slovesa a spracované v rámci slovesného hesla v jeho exemplifikačnej zóne, napr. *blúznenie* (s. 317):

blúznenie -ia s. lek. stav porušeného vedomia s časovou a miestnou dezorientáciou, halucináciami a nepokojom → **blúzniť**

blúzniť -ni -nia -ni! -nil -niac -niaci -nenie nedok.

1. nesúvislo, zmätene hovoriť zo sna, v horúčke, agónii a pod.: *b. celú noc; blúzniaci pacient vo vysokej horúčke; Blúznila a blúdila, iba občas precitla a mala jasnú chvíľu.* [D. Dušek]; *Stále blúzni, stále spomína močiare, žaby.* [A. Hykisch]
2. expr. (0; o kom, o čom) oddávať sa rojčaniu, s veľkým nadšením hovoriť o niečom neuskutočiteľnom; želať si nesplniteľné veci; syn. fantazírovať: *mladické, romantické*

blúznenie; *spamätaj sa a prestaň b.*; *bolo to iba také chvíľkové blúznenie*; *Žasol som, ako môže niekto tak blúzniť o nejakom meste*. [L. Mňačko]

2.2 Nejednoznačnosť slovnodruhovej identifikácie slovesných podstatných mien sa odráža aj v otázke, **akým spôsobom boli utvorené**. Ak budeme vychádzať z toho, že lexikalizované slovesné podstatné mená sú produktmi tvorenia slov, v sústave lexikálnej motivácie (porovn. J. Furdík, 2008) ich môžeme zaradiť do morfolologickej motivácie. „Morfológická motivácia sa prejavuje ako zmena slovného druhu bez zmeny fónickej a morfematickej formy“ (op. cit., s. 45). J. Furdík do morfolologickej motivácie zaraďuje prípady konverzie, pri ktorej dochádza k slovnodruhovému prehodnoteniu jednotiek, napr. substantivizácia zámen typu *každé prečo má svoje preto*, adjektivizácia prídavných men typu *vynikajúci*. V našom prípade nová lexikálna jednotka (slovesné podstatné meno) je motivovaná gramatickým tvarom slovesa, významovým odštiepením sa od tohto slova a nadobudnutím vlastností samostatnej lexémy. Z hľadiska slovotvorných postupov by sme v danom prípade klasifikovali transflexný slovotvorný postup (o transflexii porovn. J. Furdík, 2004), pri ktorom sa na slovotvorné účely využívajú gramatické morfémy, ktoré tak získavajú zároveň aj derivačnú funkciu, napr. *hol-i:t' → hol-e:n-ie* (obyč. pánska toaletná súprava na odstraňovanie chlpu z pokožky).

2.3 Verbálny aspekt je lexikálno-gramatická kategória vlastná všetkým slovesám – autosémantickým aj synsémantickým. Vidový základ motivujúceho slovesa môžeme identifikovať aj pri deverbatívnych derivátoch od daného slovesa, no samotný derivát už môže byť natoľko lexikalizovaný, že jeho význam sa vzťahuje na obidve vidové podoby fundujúceho slovesa, napr.

pri činiteľských menách:

impf. *zostavovať' → zostavovateľ'*

„ten, kto niečo zostavuje (impf. *zostavovať'*)“

„ten, kto niečo zostavil (pf. *zostavil'*)“,

pf. *vykúpiť' → vykupiteľ'*

„ten, kto prináša vykúpenie (pf. *vykúpiť'*)“

„ten, kto niekoho vykupuje (impf. *vykupovať'*)“;

pri dejových menách:

impf. *letieť' → let'*

„to, že sa lieta, letenie“,

pf. *preletieť' → prelet'*

„to, že sa letí (impf. *letieť'*) cez niečo“

„to, že sa preletí (pf. *preletieť'*) cez niečo“.

Pri slovesných podstatných menách však môžeme vidový rozdiel vyjadriť explicitne, napr. *vydať/vydávať' : vydanie/vydávanie*. M. Jelínek (In: Tvoření slov v češtině 2, 1967, s. 564 – 566) konštatuje, že tieto vidové rozdiely nie sú také jednoznačné pri ostatných dejových menách, napr. pri dejovom mene *skok*, ktoré sa hláskovým zložením opiera skôr o perfektívum *skočiť'* ako o imperfektívum *skákať'*. Predponové dejové substantíva sú zväčša utvorené od predponových perfektív, ktorým hláskovo zodpovedajú (*vydať' – výdaj, dostávať' – dostavba*), iné sa hláskovo približujú viac imperfektívam (*dotýkať' sa – dotyk*), hoci aspektuálne majú bližšie k perfektívam (*dotknúť' sa*). M. Jelínek ďalej ukazuje, že v češtine sa od sloves vyjadrujúcich

zvukové vnemy tvoria dva typy dejových mien: transflexne utvorené dejové meno inklinuje zväčša k dokonavosti (*cink*), sufixálne utvorené dejové meno pomocou prípony *-ot* implikuje nedokonavosť (*cinkot*). V slovenčine sa jednotky typu *cink*, *buch*, *žblnk* a pod. hodnotia ako citoslovčia, ktoré môžu nadobúdať funkciu syntaktického podmetu (*silné buch sa ozvalo z izby*) alebo prísudku (*ona buch mu po hlave*), teda komponentu s istým dejovým príznakom.

2.4. Vidovou dvojicou nazývame dvojicu slovíes, ktoré sa odlišujú iba verbálnym aspektom, nie však lexikálnym významom. V slovenčine sa realizujú tieto typy vidových dvojíc:

1. prefixálna perfektivizácia: *robiť* → *urobiť*,
2. sufixálna perfektivizácia: *bodať* → *bodnúť*,
3. sufixálna imperfektivizácia bezprefixálnych slovíes: *kúpiť* → *kupovať*,
4. sufixálna (sekundárna) imperfektivizácia prefixálnych slovíes: (*česať*) → *prečesať* → *prečesávať*,
5. vzájomná sufixálna výmena: *dohodnúť* ↔ *dohodovať*,
6. transflexná imperfektivizácia bezprefixálnych slovíes: *streliť* ↔ *strielať*,
7. transflexná imperfektivizácia prefixálnych slovíes: (*robiť*) → *vyrobiť* – *vyrábať*.

Je známe, že nie všetky uvedené typy vidových dvojíc sa prijímajú jednoznačne ako čisto vidové. Diskusia vyvoláva hlavne prefixálna perfektivizácia (*robiť* – *urobiť*) a stanovenie čisto vidového prefixu z celého inventára prefixov, od najkonkrétnejších významov (*nadrobiť*, *prerobiť*) až po abstraktnejšie významy (*urobiť*, *zrobiť*, *vyrobiť*). Na tomto mieste sa však tejto problematike venovať nebudeme.

3. V našom malom sondážnom výskume motivačného potenciálu slovíes sme sa zamerali na tvorenie lexikalizovaných slovesných podstatných mien od slovíes s rozličnou slovotvornou štruktúrou, pričom ako porovnávací základ sme brali aspektuálny základ fundujúceho slovesa, teda imperfektívum, perfektívum a biaspektuálne sloveso. Ako databáza lexikalizovaných slovesných podstatných mien nám poslužil Slovník koreňových morféov slovenčiny (2005; ďalej SKMS) a Slovník súčasného slovenského jazyka. A – G (2006; ďalej SSSJ 1). Existenciu niektorých nezachytených jednotiek sme overovali v Slovenskom národnom korpuse (vo verzii prim-4.0-juls-sane a v ručne anotovanom podkorpuse verzii r-mak-3.0) a na internete pomocou internetového vyhľadávača Google.

Porovnávacím základom bol teda verbálny motivant slovesného podstatného mena, a to:

I. imperfektívny:

- nemotivovaný (*blúzniť* → *blúznenie*)
- motivovaný – odvodený:
  1. substantívom (*číslo* → *číslovať* → *číslovanie*)
  2. adjektívom (*biely* → *bieliť* → *bielenie*)
  3. verbom bezprefixálnym (*myslieť* → *zmýšľať* → *zmýšľanie*) a prefixálnym (*poňať* → *ponímať* → *ponímanie*)
  4. interjekciou (*bz* → *bzučať* → *bzučanie*)

- 5. iným (*dze* → *dzekať* → *dzekanie*)
- motivovaný – zložený (*blaho* + *želať* → *blahoželať* → *blahoželanie*)

II. perfektívny:

- nemotivovaný (*predstaviť* → *predstavenie*)
- motivovaný – odvodený:
  1. substantívom (*miesto* → *zamestnať (sa)* → *zamestnanie*)
  2. adjektívom (*pevný* → *opevniť* → *opevnenie*)
  3. verbom s viazaným slovotvorným základom (*-ča- → *počať* → *počatie*), verbom bezprefixálnym (*tvoriť* → *stvoriť* → *stvoreníe*), prefixálnym (*ujat' sa* → *podujat' sa* → *podujatie*)
  4. adverbium/verbom (*ľúto/ľutovať* → *zľutovať sa* → *zľutovanie*)
- motivovaný – zložený (*plný* + *moc* → *splnomocniť* → *splnomocnenie*)

III. biaspektuálny:

- nemotivovaný (*flambovať* → *flambovanie*)
- motivovaný – odvodený:
  1. substantívom (*centrum* → *centrovať* → *centrovanie*; *čipka* → *čipkovať* → *čipkovanie*)
  2. verbom (*znať* → *poznať* → *poznanie*)

Osobitne sme vyčlenili **zložené slovesné podstatné mená**, ktoré nevznikli priamo z fundujúceho zloženého slovesa, ale boli utvorené bezprostredne z dvoch motivantov, z ktorých jeden motivant je sloveso (*vlna* + *biť* → *vlnobitie*).

I. imperfektívne:

- nemotivované (*brucho* + *bolieť*, resp. *bolenie brucha* → *bruchabolenie*)
- motivované (buď samotné sloveso, alebo druhý komponent; *krv* + *prelievať*, resp. *prelievanie krvi* → *krviprelievanie*)

II. perfektívne:

- nemotivované (*seba* + *určiť*, resp. *určenie seba* → *sebaurčenie*)
- motivované (buď samotné sloveso, alebo druhý komponent; *Boh* + *zjaviť sa*, resp. *zjavenie sa Boha* → *Bohozjavenie*)

III. biaspektuálne:

- motivované (buď samotné sloveso, alebo druhý komponent; *seba* + *obetovať*, resp. *obetovanie seba* → *sebaobetovanie*)

Kvázislovesnými podstatnými menami sme nazvali tie jednotky, ktoré nemajú príslušné fundujúce sloveso (*diamantovanie*, *dovypočutie*, *elitárčenie*).

Analyzovaných jednotiek bolo 364, okrem toho 57 kompozít bez priameho fundujúceho zloženého slovesa (*bruchabolenie*, *živobytie*) a 27 kvázislovesných podstatných mien, ktoré v SSSJ 1 nemali príslušné sloveso (*balotinovanie*, *činenie*, *diamantovanie*).

Vychádzali sme zo slovesného podstatného mena (ďalej SPM) smerom k jeho motivantu, fundujúcemu slovesu. SPM, ktorých imperfektívny motivant nebol slovotvorne motivovaný, bolo v našom súbore 74 (budeme ich nazývať deimperfektívami, napr. *čítať* → *čítanie*, *konať sa* → *konanie*). SPM s perfektívnym nemotivovaným motivantom sa vyskytlo podstatne menej – 12 (deperfektíva typu *hnúť*

→ *hnutie*, *spasiť* → *spasenie*). Niektoré jednotky sa však vyznačovali vzájomnou slovotvornou motivovanosťou, napr. *šrafa* → *šrafovať* („vyznačovať šrafami“) aj *šrafovať* → *šrafa* („čiara vytvorená šrafovaním“). Analyzovali sme ich preto dvakrát – pri nemotivovanom motivante 0 – *šrafovať* → *šrafovanie* aj pri motivovanom motivante *šrafa* → *šrafovať* → *šrafovanie*.

3.1 SPM z nemotivovaných slovies

3.1.1 Deimperfektíva z nemotivovaných slovies popri procesuálnom význame, ktorý sa prenáša z motivujúceho slovesa (*zahľbiť sa do čítania*; *odborné balenie tovaru*; *bývanie v hoteli*; *dýchanie nosom*; *tušenie nebezpečenstva*), pričom sa zachováva aj vidový charakter fundujúceho slovesa, vyjadrujú aj sekundárne, metonymické významy, napr. *povinné čítanie* (literatúra, text, ktorý sa musí prečítať); *rodinné balenie mlieka* (množstvo fixne baleného tovaru); *moderné bývanie* (príbytok); *mať problémy s dýchaním* (s fyziologickým procesom), *mať zlé tušenie* (pocit, že sa niečo stane). SPM v procesuálnom význame vnímame ako slovesný gramatický tvar, ktorý je výsledkom gramatickej transpozície, napr. *bývať v hoteli* → *bývanie v hoteli*, *deliť slová* → *delenie slov*. SPM v inom, obyčajne užšom význame implikuje vznik samostatnej lexémy, napr. *časopis o modernom bývaní*, (v matematike) *dostať jednotku z delenia*.

Ako imperfektívne motivanty SPM prevládajú slovesá domáceho pôvodu (*brieždiť sa* → *brieždenie*, *kopať* → *kopanie*, *mazať* → *mazanie*, *znieť* → *znenie*), ale pribúda aj cudzích slov (*dirigovať* → *dirigovanie*, *klonovať* → *klonovanie*). Pri slovesách cudzieho pôvodu je však otázna ich slovotvorná nemotivovanosť, pretože z morfológického hľadiska obsahujú systemizačnú derivačnú morfému *-ov-* (demotivovaný a adaptačný afix bez derivatovornej funkcie, M. Ivanová, 2006, s. 112), ktorou sa produktívne tvoria nové deriváty. K. Vužňáková (2006) konštatuje, že v slovenčine existujú tri typy odvodených, ale nie motivovaných slov: 1. adaptácia (*dirig-ovať*, *senil-ný*), 2. flektivizácia (*fér* → *fér-ový*, *CD* → *CD-čko*), 3. redundancia (*fľaša* → *fľaš-ka*). Táto autorka (K. Vužňáková, 2006, s. 95) chápe adaptovanú lexikálnu jednotku ako slovotvorne nemotivovanú. Pre adaptáciu, flektivizáciu a redundanciu zavádza pojem formantizácia a klasifikuje ju ako osobitný typ onomaziologickej kategórie (popri transpozícii, modifikácii a mutácii; tieto pojmy porovn. M. Dokulil, 1962).

Kandidátmi na lexikalizáciu bývajú SPM motivované slovesom, ktoré vyjadruje určitý technologický alebo výrobný postup (*fládrovanie*, *gravírovanie*), biologické, psychické procesy a stavy a pod. (*čkanie*, *súženie*, *žranie*; o tom J. Horecký – K. Buzássyová – J. Bosák, 1989, s. 123). Takéto slovesá sú zvyčajne imperfektívami. Pri daných SPM sa vid uvedomuje, ak existuje vidový korelát fundujúceho slovesa (*šit'* – *ušiť* = *šitie spodnej bielizne* – *uštie spodnej bielizne*). Pri sekundárnom, konkrétnom význame deimperfektívneho SPM sa už vid neutralizuje (*odložiť košík so šitím*). Sekundárne významy sa realizujú ako napr. výsledok deja (*čalúnenie*, *kovanie*), prostriedok deja (*kúrenie*, *mazanie*), objekt deja (*siatie*, *jedenie*), miesto deja (*šrafovanie*). Keďže fundujúce slovesá sú nemotivované imperfektíva, ich perfektíva

(ak ich majú) sú utvorené prefixáciou (*česať – učesať, cítiť – u-/po-/zacítiť, maľovať – namaľovať, učiť – naučiť, variť – uvariť, žiariť – zažiariť*).

Za jeden zo znakov lexikalizácie SPM môžeme považovať aj to, že majú aspoň čiastočné synonymá pochádzajúce z iných slovotvorných typov onomaziologickej kategórie spredmetnenia deja, napr. *balansovanie – balans; birmovanie – hovor. birmovka; bolenie – bolesť; cizelovanie – odb. cizelácia; delenie – del'ba; tušenie – predtucha; spanie – spánok; žiarenie – žiara; kniž. žitie – život; žranie – expr. žranica*.

3.1.2 Deperfektívne SPM od nemotivovaných slovies sú lexikalizované vo väčšej miere. Tým, že vznikli od perfektív, nevyjadrujú procesuálny význam tak ako deimperfektíva, ale skôr rezultatívny, výsledkový. Tieto SPM sú jednoznačnejšie identifikovateľné ako samostatné lexikálne jednotky. Prvotných perfektívnych slovies je v lexikálnej zásobe menej ako imperfektívnych, napr. *hnúť (sa), kúpiť, streliť*, väčšina z nich svojou morfematickou štruktúrou upozorňuje, že diachróne ide o motivovanú jednotku, ktorá však prešla demotiváciou (porovn. J. Furdík, 2004) a v súčasnosti sa nepociťuje ako odvodená, napr. *[na]vštv-i:t', [o]patr-i:t', [pred]stav-i:t', [roz]hodn-n-ú:t', [vy]bav-i:t', [vz]del-a:t'* (Morfematický slovník slovenčiny, 1999, pôvodnú odvodenosť naznačuje potenciálne hranatými zátvorkami v rámci koreňovej morfémy). Lexikalizácia SPM typu *Navštívenie Panny Márie* (cirkevný sviatok), ale kniž. *postihlo ich ťažké navštívenie* (nešťastie); *balík úsporných opatrení; navštíviť divadelné predstavenie; prehodnotiť privatizačné rozhodnutia; technické vybavenie konferenčnej sály; získať vysokoškolské vzdelanie* je zreteľnejšia. Znakmi, ktoré ich posúvajú smerom k substantívam, sú: možný výskyt v plurálovej podobe, čím získavajú možnosť počítateľnosti (*privatizačné rozhodnutia*), vstupovanie do synonymických radov v rámci vlastných slovotvorných hniezd i mimo nich (*vybavenie – vybavenosť; vzdelanie – vzdelanosť; spasenie – spása; opatrenie – zabezpečenie, zákrok, zásah*), častá je aj spájateľnosť s nejakým prívlastkom (*novoročné predsavzatia, divadelné predstavenie*) alebo výskyt v ustálenom spojení (*šalamúnske rozhodnutie, bezpečnostné opatrenie*), ale spájateľnosť s prívlastkom sa vyskytuje aj pri SPM, ktoré sú iba gramatickou transpozíciou (*úvodné predstavovania, presné určovania polôh jednotlivých miest*).

Zo sémantického hľadiska lexikalizované SPM od nemotivovaných perfektív v našom súbore predstavujú abstraktné pojmy (*zaujatie, hnutie, prekvapenie, spasenie, rozptýlenie*), na rozdiel od SPM motivovaných od imperfektív, ktoré sa môžu prehodnocovať na konkrétna (*opasok s bronzovým kovaním, kamenné dláždenie*).

3.1.3 SPM motivované biaspektuálnymi nemotivovanými slovesami cudzieho pôvodu pomenúvajú technické činnosti a postupy z rôznych odborných sfér (kuch. *flambovanie*, práv. *deložovanie*). Nazdávame sa, že bezprefixálnosť motivujúceho biaspektuálneho slovesa a systemizačný sufix *-ov-* naznačujú imperfektívnosť, resp. neutrálnosť slovesného vidu pri príslušnom SPM (*na flambovanie treba použiť kvalitný koňak; nariadiť okamžité deložovanie neplatičov*).

3.2 SPM z motivovaných sloviess.

Motivujúce slovesá slovesných podstatných mien môžu mať slovtvorný základ substantívny (impf. *debna* → *debniť* → *debnenie*; pf. *miesto* → *zamestnať* (*sa*) → *zamestnanie*), adjektívny (impf. *čtyry* → *čiriť* → *čírenie*; pf. *rýchly* → *zrýchliť* → *zrýchlenie*), verbálny (impf. *kráčať* → *pokračovať* → *pokračovanie*, *vyučiť* → *vyučovať* → *vyučovanie*; pf. *deliť* → *oddeliť* → *oddelenie*, *opatriť* → *zaopatriť* → *zaopatrenie*), interjekčný (impf. *bz* → *bzučať* → *bzučanie*), adverbálny (pf. *ľúto/ľutovať* → *poľutovať* → *poľutovanie*). Menej časté sú SPM motivované kompozitnými slovesami, napr. impf. *blahoželať* → *blahoželenie*, pf. *splnomocniť* → *splnomocnenie*. Vyskytujú sa tiež prípady **viacnásobnej motivácie**, napr. *zlato* → *zlátiť* „pokryvať zlatom“ → *zlátenie* „miesto pokryté zlatom“; *zlatý* → *zlátiť* „pokryvať zlatou vrstvou, farbou a pod.“ → *zlátenie* „miesto pokryté zlatou vrstvou, farbou a pod.“; prípady **vzájomnej motivácie** medzi prvotným motivantom cudzieho pôvodu a slovesom (*cizelácia* ↔ *cizelovať*) ako spôsob prehodnotenia pôvodného smeru motivácie (*cizelácia* → *cizelovať*) v súlade s domácim tvorením SPM (*cizelovať* → *cizelácia* analogicky podľa napr. *čítať* → *čítanie*; porovn. remotivácia podľa J. Furdíka, 1978, 1993, 2004; K. Buzássyová, 1983). Synchronne sa teda dejové meno typu *cizelácia* dostáva do napätia so SPM *cizelovanie* (*cizelovať* → *cizelácia/cizelovanie*; K. Buzássyová, 1983, s. 270 – 271). Ako uvádzajú napr. J. Horecký – K. Buzássyová – J. Bosák (1989), príslušné SPM sémanticky ešte vyjadruje priebehovosť aj aktuálnosť, dejové meno je už statickejšie a vyjadruje „realizovanie deja bez poukazovania na východiskovú či záverovú situáciu, aj bez diferenciacie na akt deja, jeho priebeh (proces) a výsledok“ (op. cit., s. 130). Napriek tomu, že v dejovom význame si konkurujú, SPM môže nadobúdať už spomínané sekundárne konkrétne významy (napr. význam výsledku deja: *cizelovanie náramku*), dejové meno so sufixom *-(iz)ácia* sa nezvykne prehodnocovať.

3.2.1 Slovesných podstatných mien odvodených od **imperfektívnych desubstantívnych sloviess** (typ *háčik* → *háčkovať* → *háčkovanie*) bolo v porovnaní so slovesnými podstatnými menami odvodenými od perfektívnych desubstantívnych sloviess (typ *viera* → *poveriť* → *poverenie*) podstatne viac (56 : 21). Imperfektívne desubstantívne slovesá sú z onomaziologickeho hľadiska reprezentantmi mutačného typu onomaziologickej kategórie a vyjadrujú tieto slovtvorné významy (klasifikáciu preberáme od J. Furdíka, 2004 a K. Vužňákovéj, 2006): nositeľ výsledku deja (*drážkovať*, *briketovať*, *článkovať*, *debniť*), nositeľ prostriedku/nástroja deja (*háčkovať*, *korčuľovať sa*, *šnúrovať*), objektu deja (*šrafovať*, *bodovať*), nositeľ spôsobu deja (*stupňovať*), nositeľ vzoru činnosti (*zrkadliť*). Vyskytli sa dva prípady transpozicného typu onomaziologickej kategórie prechodu substancie na dej (*školiť*, *družiť sa*). Príslušné slovesá vzhľadom na svoju derivačnú históriu vznikli predovšetkým sufixáciou pomocou slovtvorného formant *-ovať* (*dierkovať*, *financovať*, *veslovať*) alebo transflexiou, napr. *zrkadliť*, *zápasiť*, *glejiť*, *hlásiť*. SPM od týchto imperfektív vyjadrujú pomenovania technologických a rôznych výrobných činností a procesov zväčša fyzického charakteru (*betónovanie*, *vrásnenie*, *dyhovanie*, *zúbkovanie*), niektoré sa konkretizujú, napr. na prostriedok/nástroj deja (*vyplniť služobné hlásenie*, *všade so*

sebou nosí háčkovanie), výsledok, miesto deja (*zlátenie na chrbte knihy*). V SSSJ 1 sú tieto SPM spracované samostatne s odkazom na príslušné sloveso, od ktorého sa významovo odštiepili, v KSSJ bez odkazu na príslušné sloveso.

3.2.2 Perfektívne desubstantívne slovesá sú na rozdiel od imperfektívnych sloviess produktmi prefixálno-transflexného alebo prefixálno-sufixálneho postupu, niekde aj v kombinácii s reflexivizáciou, napr. *nepokoj* → *znepokojiť*, *vedomie* → *uvedomiť si*, *právo* → *oprávniť*, *vina* → *previniť sa*. Príslušné SPM vzhľadom na sémantický charakter motivujúceho slovesa tu majú skôr abstraktnejší význam, napr. *znepokojenie*, *uvedomenie*, *oprávnenie*, *previnenie*. Niektoré prípady sú lexikalizované do takej miery, že ich deverbatívny pôvod sa už zastrel a vnímajú sa už len ako konkréta, napr. *oplotenie* formálne odkazuje na príslušné sloveso *oplotiť*, resp. trpné prídavné, z ktorého bolo odvodené („to, čo je oplotené“), ale sémanticky by sme toto SPM už hodnotili ako desubstantívny názov miesta (teda ako mutačný typ onomaziologickej kategórie, a nie ako transpozičný typ) – „to, kde stojí plot“. Podobným prípadom je *vročenie* „to (miesto), kde je uvedený rok“, nie „to, čo je vročené“; *osvetlenie* „to, čo osvetľuje“, teda konkrétny zdroj svetla, ale je aj zriedkavý dejový význam *prírodné vetranie a osvetlenie*, v ktorom pozorujeme formálnu motiváciu od perfektíva *osvetliť*, sémanticky sa správa skôr už ako imperfektívum.

Ak majú motivujúce perfektíva svoje sufixálne utvorené imperfektívum (*zabezpečiť* – *zabezpečovať*, *vyjadriť* – *vyjadrovať*, *znepokojiť* – *znepokojovať*, *oprávniť* – *oprávňovať*, *povoľiť* – *povoľovať*), SPM motivované od týchto sufixálnych imperfektív by sme hodnotili iba ako spredmetnenie slovesného deja v nedokonavej podobe (*zabezpečovať zásobovanie* – *zabezpečovanie zásobovania*; *vyjadrovať svoj názor* – *vyjadrovanie svojho názoru*; *znepokojovať prítomných neoverenými správami* – *znepokojovanie prítomných neoverenými správami*; *povoľovať odklad skúšky* – *povoľovanie odkladu skúšky*). Ak sú motivujúce perfektíva perfektívami tantum, nemajú sufixálne imperfektívum (*oplotiť* – 0, *vročiť* – 0, *previniť sa* – 0). Existujúce SPM od týchto perfektív sú sémanticky zviazanejšie s prvotným motivujúcim substantívom viac ako s fundujúcim slovesom, teda *oplotenie* „to, kde stojí plot“, *vročenie* „to, kde je uvedený rok“, *previnenie* „to, keď sa spácha vina“.

3.2.3 Slovesné podstatné mená (12) od biaspektuálnych desubstantívnych sloviess vyjadrujú spredmetnenie technickej alebo odbornej činnosti pomenovanej fundujúcim slovesom (*centrovanie osi kola*, *výstava a ukážky čipkovania*, *editovanie textu*, *anulovanie výsledkov volieb*). Napriek tomu, že sú motivované biaspektuálnym slovesom, ktoré potenciálne ponúka priebeh a ohraničenosť deja zároveň, fundované SPM pomenúvajú skôr priebeh deja a zatiaľ sa v takej veľkej miere ako napr. deimperfektívne SPM od nemotivovaných sloviess (typ *čalúnenie*) metonymicky neprehodnocujú na konkréta. V našej skupine sa vyskytli dva prípady, ktoré do istej miery vnímame ako prehodnotené: domáce sloveso *venovať* → *venovanie* „text, ktorým sa niečo niekomu venuje“. SKMS (2005, s. 493) interpretuje dané sloveso ako nemotivované v rámci slovotvorného hniezda s koreňovou morféomou VEN¹ (VIEN¹) spolu s paralelným motivantom *veno*. My by sme tieto dve jednotky diachronicky usúvzťažnili, teda *veno* „to, keď niekto niekomu niečo venuje“ ↔ *venovať* „dať veno“

(ide o slovotvorný, nie lexikálny význam). Biaspektuálne sloveso *datovať* motivuje SPM *datovanie*, ktoré nadobúda skôr perfektívny význam, o čom svedčí aj jeho výklad pomocou perfektívneho slovesného podstatného mena v SSSJ 1 (s. 559 – 560): „označenie určitého presne stanoveného obdobia pomocou časových jednotiek: *d. listu, listiny; d. podľa cirkevného, gregoriánskeho, juliánskeho, rímskeho kalendára; posunúť, upresniť d...*“

3.2.4 Slovesných podstatných mien motivovaných od **deadjektívnych sloviess** imperfektívnych a perfektívnych je približne rovnaký počet: 9 deimperfektív typu *biely* → *bieliť* → *bielenie*; 13 deperfektív typu *čerstvý* → *občerstviť* → *občerstvenie*. V pozícii prvotného motivanta okrem dvoch prípadov prevažujú akostné adjektíva (*čirý* → *čiriť* → *čírenie*; *ťažký* → *ťažiť* → *ťaženie*; *trpký* → *roztrpčiť* (*sa*) → *roztrpčenie*; *známy* → *oznámiť* → *oznámenie*) alebo aj komparatív ako gramatický tvar (*vysoký/vyšší* → *prevýšiť* → *prevýšenie*; *zlý/horší* → *pohoršiť* (*sa*) → *pohoršenie*). Pri **deimperfektívnych SPM** dominujú pomenovania prírodných procesov a technologických činností (*drevnatenie, bujnenie, bielenie*), niektoré sa prehodnotili na výsledok alebo prostriedok deja (*gumové tesnenie, zlátenie sochy*). Pri prehodnotení sa nazdávame, že vid sa tam až tak neuvedomuje ako pri význame spredmetnenia deja. **Deperfektívne SPM** pomenúvajú hlavne abstraktné názvy stavov (*ochorenie, poníženie, zaneprázdnenie*). V slovesných podstatných menách *občerstvenie, opevnenie, oznámenie* prevládol sekundárny konkrétny význam nad abstraktným (*stánok s rýchlym občerstvením, konštrukciu opevnenia tvoria tehlové veže, poslať svadobné oznámenie*).

Ak má deadjektívne imperfektívum prefixálny vidový korelát (napr. *čierniť* – *očierniť, bujniť* – *zbujniť*), SPM sa lexikalizuje pravdepodobne z bezpríznačového člena, teda z imperfektíva a iba z jeho základného významu „pokryvať čiernou farbou“, „rastom sa stávať bujným, zväčšovať sa“ (nie z preneseného významu pri slovese *čierniť* „ohovárať“). SPM z perfektíva (*očiernenie, zbujnenie*) je podľa nášho názoru iba spredmetnenie perfektívneho deja a sémanticky zostáva súčasťou slovesnej, nie substantívnej paradigmy.

3.2.5 V porovnaní s inými motivujúcimi slovnými druhmi je motivácia slovesných podstatných mien od **prefixálnych perfektívnych sloviess** najväčšia: 108 prípadov s bezprefixálnym motivantom motivujúceho slovesa: *dať* → *udať* → *udanie*; *hrešiť* → *rozhrešiť* → *rozhrešenie*; *prisahať* → *sprisahať sa* → *sprisahanie*; 5 prípadov s prefixálnym motivantom motivujúceho slovesa: *ujať sa* → *podujať sa* → *podujatie*; *opatriť* → *zaopatriť* → *zaopatrenie*. Okrem nich existujú aj prípady perfektívnych prefixálnych sloviess s viazaným slovotvorným základom, napr. *počať* → *počatie*, *spojiť* → *spojenie*, *poslať* → *poslanie*. Zo slovotvorného hľadiska uvedené slovesá, ktoré vystupujú ako bezprostredné motivanty pre SPM, sú produktmi prefixácie (*farbiť* → *sfarbiť, istiť* (*sa*) → *poistiť* (*sa*)), ktorá býva kombinovaná aj s reflexivizáciou (*milovať* → *zmilovať sa, rozumieť* → *dorozumieť sa*). Tieto SPM sú teda deperfektívne, ich lexikalizácia zahŕňa abstraktný výsledok (*vyvolať verejné pobúrenie; dostať sa do zajatia; porušiť Božie prikázanie; mať zalúbenie vo svojej práci; zažiť hotové dopustenie; nemôcť zaspať od vzrušenia; znášať veľké*

utrpenie; upadnúť do zabudnutia) aj význam sekundárneho konkréta, napr. miesto, kde došlo k deju (*škrabnutie na tvári, ochlpenie na tele*). Substantivizáciu SPM signalizuje výskyt v plurálovej podobe, napr. *televízne stanice prerušujú svoje vysielania živými vstupmi; vyšívané veľkonočné prestierania; ustálené slovné spojenia; súpis knižných vydaní; desať Božích príkazní; vodič spôsobil chodcovi vážne zranenia na hlave*. Nachádzame tu menej konkurenčných synonymických dejových mien, napr. *zjavenie – zjav, zalúbenie – záľuba, obrodienie – obroda, zasnúbenie – zásnuby, zaťaženie – záťaž, pozdravenie – pozdrav, vzrušenie – vzruch, zmilovanie – milosť, potešenie – kniž. potecha*. Niektoré SPM formálne odkazujú na fundujúce perfektívne sloveso, no sémanticky inklinujú skôr k opačnému vidu, resp. k vidu prvotného motivanta, napr. *trpieť – utpieť – utrpenie* „to, keď (niekto) trpí“; *učiť – poučiť – poučenie* „to, čo (nejakým spôsobom) poučuje, učí“; *svedčiť – osvedčiť – osvedčenie* „to, čo osvedčuje niečo, čo o niečom svedčí“.

3.2.6 Motiváciu SPM od imperfektívnych deverbatívnych slovies rozlišujeme tiež podľa toho, či je bezprostredne fundujúce sloveso motivované od bezprefixálneho imperfektívneho slovesa (15 prípadov: *čakať* → *očakávať* → *očakávanie*; *myslieť* → *zmyšľať* → *zmyšľanie*; *viť* → *vinúť* → *vinutie*) alebo od prefixálneho perfektívneho slovesa (16 prípadov: *dokázať* → *dokazovať* → *dokazovanie*; *poňať* → *ponímať* → *ponímanie*; *prestrieť* → *prestierať* → *prestieranie*). Uvedené SPM majú spoločné to, že ich fundujúce sloveso je vždy imperfektívne. S deperpektívami typu *požehnanie, vykúpenie* ich spája to, že spredmetnene pomenúvajú viac abstraktnejšie deje (na rozdiel od desubstantívnych SPM typu *bagrovanie, cementovanie*, ktoré pomenúvajú konkrétnejšie činnosti) a menej slovotvorných synonym, napr. *súťaženie – súťaž, stravovanie – strava, trápenie – útrapy, vyučovanie – výučba*, ale už nie *doučovanie – *doučba, dojatie – 0, očakávanie – 0*. Aj tu nachádzame prípady sekundárnych konkrétnych mien, napr. *vyšiť* → *vyšívať* → *vyšívanie* (1. spredmetnenie deja: *technika vyšívania*, 2. objekt deja: *odložiť vyšívanie do zásuvky*); *prestrieť* → *prestierať* → *prestieranie* (1. spredmetnenie deja: *prestieranie pre osem hostí*, 2. objekt deja: *stôl s vianočným prestieraním*).

3.2.7 K biaspektuálnym deverbatívnym motivantom v našom súbore patrili sloveso *znať* a *zniesť sa* vo význame „byť v súlade, zhodnúť sa“ (*s nikým sa neznesie*). KSSJ uvádza sloveso *znať* ako imperfektívne, ale vykladá ho pomocou synonyma *poznať*, ktoré je vidovo homonymné. Podľa našej mienky je sloveso *poznať* biaspektuálne sloveso, pretože podľa slovníka (KSSJ, 2003, s. 542) napr. imperfektívny význam „mať na základe skúseností zodpovedajúcu predstavu, vedomosti o niečom, niekom“ (*poznať cestu*) a perfektívny význam „zmyslovým vnímaním a rozumovou činnosťou nadobudnúť vedomosti, predstavu, názor“ (*poznať pravdu*) môžu získavať podľa situácie rôzne vidové významy. Výsledné SPM *poznánie* sa nám javí ako vidovo biaspektuálne, podobne ako jeho fundujúce sloveso *poznať*. Hoci je už lexikalizované ako samostatná jednotka, netvorí plurálove podoby, pravdepodobne preto, že v druhom význame „súhrn nadobudnutých vedomostí, poznatky“ (*štúdiom rozšíril svoje poznánie*) má charakter sémantickej hromadnosti, pri ktorej sa plurál vylučuje.

Biaspektuálne sloveso *zniest' sa* motivuje prefixálne perfektívum *uzniesť sa*, ktoré vystupuje ako fundujúce sloveso pre SPM *uznesenie*. Pri SPM *uznesenie* prevláda skôr perfektívnosť vyjadrená zdvojeným prefixom (*u-* + *z-*) a nájdeme aj plurálové podoby (*uznesenia vlády*).

V rámci problematiky biaspektuálnych slovies sa vo všeobecnosti konštatuje, že sa ako prejav adaptačných procesov k nim vytvárajú prefixálne perfektíva, napr. *aranžovať* – *naaranžovať/zaranžovať*; *extrahovať* – *vyextrahovať*. Nachádzame príklady aj na prefixálne podoby SPM od týchto biaspektuálnych slovies, napr. *správne naaranžovanie dokáže vyvolať vizuálny zážitok*; *šikovné zaranžovanie skladieb*; *chuť vznikla vyextrahovaním esencie z cibéb*; *príprava, napísanie a zeditovanie článku*. No tieto SPM vystupujú ako výsledky gramatickej transpozície prefixálneho slovesa. Z nášho súboru biaspektuálnych slovies majú svoje prefixálne perfektíva (podľa SSSJ 1) jednotky: *centrovať* – *vycentrovať/zacentrovať* (*vycentrovanie obsahu stránky/optimálne zacentrovanie korekčných šošoviek*); *editovať* – *zeditovať* (*zeditovanie článku*); *elektrizovať* – *zeletrizovať* (*ukážka zeletrizovania telesa trením*). SPM od týchto prefixálnych slovies v SSSJ 1 vzhľadom na prvý zväzok ešte nie sú zachytené ako samostatné heslové jednotky.

3.2.8 V skupine SPM motivovaných zloženým slovesom sa vyskytli iba dve **deimperpektívne** (*blahoželať* → *blahoželenie*, *blahopriať* → *blahoprianie*) a dve **deperpektívne** (*splnomocniť* → *splnomocnenie*, *znovunastaviť* → *znovunastavenie*) SPM. Deimperpektíva sa lexikalizovali na konkréta – prostriedok deja (*svadobné blahoprianie*, *blahoželenie*). Sloveso *splnomocniť* vzniklo prefixálno-kompozično-sufixálne (*plná moc* → *splnomocniť*), *znovunastaviť* je zrastenina (*znovu nastaviť* → *znovunastaviť*). Z onomaziologického hľadiska ide pri slovese *znovunastaviť* o modifikáciu okolnosti deja, pri jednotke *splnomocniť* o mutáciu vzhľadom na objekt (porovn. K. Vužňáková, 2006, s. 161). SPM *znovunastavenie počítača* vnímame ako spredmetnenie deja *znovunastaviť počítač*, ktoré vzniklo kalkom z anglického *reset*. SPM *splnomocnenie* popri dejovom význame (*splnomocnenie manželky na príjem poštových zásielok manžela*) vyjadruje hlavne konkrétny význam „tlačivo na potvrdenie plnej moci“ (*vyplniť splnomocnenie*). Dané SPM nie sú pravými kompozitami, ale vznikli transflexiou z kompozitných slovies – sú teda derivátmi z kompozít.

3.3 Od týchto SPM, ktoré vznikli zo zložených fundujúcich slovies, odlišujeme **SPM, ktorým fundujúce zložené sloveso chýba**. Ide o **pravé zložené SPM**, ktorých jeden z motivantov predstavuje sloveso, resp. SPM, napr. *bohorúhanie*, *rýchlokorčuľovanie*; *sebavzdelanie*, *nanebovstúpenie*, *samovznietenie*. Aj v tomto prípade sme rozlišovali vidový základ verbálneho motivanta: 9 prípadov s imperpektívnym nemotivovaným motivantom (*zem* + *triasť sa*, resp. *trasenie sa zeme* → *zemetrasenie*), 25 prípadov s imperpektívnym motivovaným motivantom (*krásne* + *rečniť*, resp. *krásne rečnenie* → *krasorečnenie*; *sám* + *zásobovať (sa)*, resp. *zásobovanie samého seba* → *samozásobovanie*); 4 prípady s perfektívnym nemotivovaným motivantom (*seba* + *určiť*, resp. *určenie seba* → *sebaurčenie*), 17 prípadov s perfektívnym motivovaným motivantom (*viera* + *vyznať*, resp. *vyznanie*

viery → *vierovyznanie*; *znovu* + *zrodiť*, resp. *zrodenie znovu* → *znovuzrodenie*); a 2 prípady s biaspektuálnym motivovaným motivantom (*seba* + *obetovať*, resp. *obetovanie seba* → *sebaobetovanie*).

Keďže týmto SPM chýba fundujúce zložené sloveso, nazdávame sa, že ich vznik môžeme vysvetliť polymotiváciou, napr. buď kompozično-transflexne *brucho* + *bolieť* → *bruchabolenie*, alebo ako zrasteninu *bolenie brucha* → *bruchabolenie*; buď trunkačno-kompozično-transflexne *agronómia* + *podnikať* → *agropodnikanie*, alebo ako vlastnú kmeňovú zrasteninu v kombinácii s trunkáciou *podnikanie v agronómii* → *agropodnikanie*. SPM typu *krupobitie*, *vlnobitie* radíme skôr ku kompozično-transflexnému postupu, a nie k zrasteninám **bitie krúp*, **bitie vln*.

Pomerne veľa zložených SPM má zodpovedajúci vidový korelát. Hoci nie všetky „vidové páry“ sú uvedené v KSSJ alebo SKMS, minimálne jeden člen z dvojice je zachytený lexikograficky, výskyt nezachyteného člena sme overovali na internete, napr. *krviprelievanie* – *krvipreliatie*, *samozásobovanie* – *samozásobenie*, *sebaovládanie* – *sebaovládnutie*, *sebaaprečenie* – *sebaaprecenie*, *sebauvedomovanie* – *sebauvedomenie*, *sebaavzdelávanie* – *sebaavzdelanie*, *sebazapieranie* – *sebazaprenie*, *samourčovanie* – *samourčenie*, *sebaurčovanie* – *sebaurčenie*, *sebaopoznávanie* – *sebaopoznanie*. Napriek tomu, že tieto jednotky nemajú priame fundujúce zložené sloveso, ale skôr slovesnú syntagmu (*prelievať krv*, resp. *prelievanie krvi*), vytvárajú si deimperfektívum sufixálne pomocou imperfektivizačných morféme -v-, -ov-, -áv- alebo vidovou transflexiou (*sebazapieranie* – *sebazaprenie*).

Väčšou mierou lexikalizácie sa podľa našej mienky vyznačujú tie zložené SPM, ktoré nemajú zodpovedajúci vidový korelát alebo ich lexikálny význam sa oddialil od slovotvorného, napr. *bohorúhanie*, *bruchabolenie*, *krupobitie*, *dušespytovanie*, *krasokorčuľovanie*, *nactiutrhanie*, *živobytie*, *Bohozjavenie*, *vierovyznanie*, *zmŕtvychvstanie*.

3.4 Podobným prípadom, ako sú zložené SPM bez priameho fundujúceho zloženého slovesa, sú tzv. **kvázislovesné podstatné mená, ktorým chýba fundujúce sloveso**. Zväčša ide o jednotky cudzieho pôvodu. V SSSJ 1 sme ich našli 27, napr. *akanie*, *diamantovanie*, *dovypočutie*, *fluátovanie*. Niektoré z týchto SPM majú príslušné sloveso, ale zachytené v iných lexikografických dielach alebo na internetových stránkach, napr. *doosídľovanie* – *doosídľovať*, *čiarovanie* (poľovnícky termín „priamočiare zanechávanie stôp pri rýchlom pohybe niektorých šeliem na snehu“; SSSJ 1, 2006, s. 501) – *čiarovať*. Ich formálna stránka naznačuje imperfektívnosť. Biaspektuálny charakter SPM *dovypočutie* je naznačený jeho slovníkovým výkladom: „práv. profes. dokončenie vypočúvania; dodatočné vypočúvanie na základe nových skutočností: *d. obvineného*“ (SSSJ 1, 2006, s. 760).

Prípady SPM bez fundujúceho slovesa sa odkláňajú od SPM, ktoré boli utvorené transflexne z fundujúceho slovesa, teda v motivačnom smere sloveso → SPM, napr. *cementovať* → *cementovanie*. Vzniká otázka, či aj ostatné SPM, ktoré majú príslušné sloveso, sú naozaj utvorené od tohto slovesa. Nemôžeme vnímať sloveso a príslušné SPM ako paralelné jednotky s rovnakou koreňovou morférou bez motivačného vzťahu?

Alebo iné uvažovanie: SPM bez fundujúceho slovesa možno chápať ako produkty slovotvornej analógie v zmysle J. Furdíka (1993, s. 52 – 59). „Analógia je teda motiváciou, nie však motiváciou znaku obsahom, lež motiváciou štruktúry znaku štruktúrou obsahu“ (op. cit., s. 53). Autor ďalej konštatuje, že produktívne slovotvorné typy sa vyznačujú vysokým stupňom analogickosti. SPM ako jeden slovotvorný typ v rámci onomaziologickej kategórie spredmetnenia deja patria skutočne k produktívnym slovotvorným typom. Pri analogických derivátoch sa podľa J. Furdíka neuplatňuje analógia vzťahu medzi fundovaným a fundujúcim slovom (typ *kovat'* → *kovanie*), ale „analógia založená na rovnakej morfematicko-slovotvornej štruktúre derivátov patriacich k jednému slovotvornému typu“ (op. cit., s. 55). V prípade kvázislovesných podstatných mien sa tiež neuplatňuje priama úmernosť: *cementovať'* : *cementovanie* = *x* : *diamantovanie*. To naznačuje formálnu analógiu.

4. Záver. SPM predstavujú slovný druh s „dvomi tvármi“ – formálne odkazujú na substantívum, sémanticky súvisia s verbom, preto je zložité ich jednoznačne slovnodruhovo klasifikovať. S verbami ich okrem iného spája aj verbálny aspekt, ktorý sa na nich odráža v oboch svojich podobách, imperfektívnej aj perfektívnej (*predstavovanie* – *predstavenie*). V našom príspevku sme analyzovali SPM, ktoré sa už v istej miere lexikalizovali na samostatné substantíva, čomu nasvedčuje aj ich spracovanie vo výkladových slovníkoch v samostatnej heslovej stati. Ako porovnávací základ slúžil verbálny aspekt.

Pri imperfektívnom motivante najviac SPM vzniklo z nemotivovaných sloviess (*čítať* → *čítanie*), ďalej od desubstantívnych sloviess, ktoré pomenávajú hlavne špecifické technické a výrobné činnosti (*betónovať* → *betónovanie*, *drážkovať* → *drážkovanie*) a môžu sa prehodnocovať na konkréta (*puška s drážkovaním*).

Pri perfektívnom motivante sa SPM produktívne tvoria od deverbatívnych sloviess s abstraktnejším významom (*pustiť* → *dopustiť* → *dopustenie*, *zdraviť* → *pozdraviť* → *pozdravenie*). Nemotivovaných perfektívnych sloviess (*určiť*) je menej, s čím súvisí aj ich menší výskyt ako motivantov SPM (*určenie*) v porovnaní s nemotivovaným imperfektívami. Ako nemotivované perfektíva často vystupujú synchronne demotivované jednotky (*opatriť*, *predsavziať si*, *vzdelat'*), no SPM od nich utvorené sú výrazne lexikalizované (*opatrenie*, *predsavzatie*, *vzdelanie*).

Deadjektívne SPM majú podobný charakter ako desubstantívne SPM: deimperfektívne SPM pomenávajú prírodné, technické činnosti (*drevnatenie*, *bielenie*), deperfektívne SPM skôr mentálne, abstraktné stavy (*poníženie*, *zabezpečenie*).

Biaspektuálnych verbálnych motivantov pri SPM je menej, ide hlavne o cudzie desubstantívne slovesá (*elektrina* → *elektrizovať* → *elektrizovanie*) a dané SPM sa prehodnocujú na konkréta v malej miere (*napísať do knihy venovanie*).

Viac zložených SPM je utvorených z imperfektívneho základu a tieto zložené SPM majú svoj perfektívny vidový korelát (*sebauvedomovanie* – *sebauvedomenie*).

Ako produkty slovotvornej analógie hodnotíme kvázislovesné podstatné mená, teda jednotky, ktoré nemajú fundujúce sloveso (*brokovanie*, *dovypočutie*, *fluátovanie*).

Za isté signály lexikalizácie slovesných podstatných mien považujeme ich prehodnocovanie na konkréta (*podat' trestné oznámenie*), s čím súvisí aj výskyt v plurálovej podobe (*podľahnúť ťažkým zraneniam*). Lexikalizované SPM často

vystupujú s prívlastkom a môžu byť súčasťou lexikalizovaných spojení (*šalamúnske rozhodnutie, rýchle občerstvenie, životné poistenie*). Zapájajú sa do synonymických radov v rámci kategórie spredmetnenia deja, napr. kniž. *žitie – život, stravovanie – strava, vyučovanie – výučba, spasenie – spása*.

Aspektuálna problematika slovesných podstatných mien je veľmi široká. My sme si zúžili výskumný záber iba na jednu jej časť – na lexikalizované SPM. Zaujímavým by bolo napr. pozorovať, ktoré typy vidových dvojíc predstavujú pri SPM iba čistú transpozíciu a kde už dochádza k významovým posunom, ďalej v akom vzťahu sú napr. perfektíva tantum a SPM a pod. Aspektuálny porovnávací základ možno uplatniť aj pri analýze iných typov deverbatívnych derivátov, napr. pri dejových menách, pri názvoch prostriedkov deja, činiteľských menách a pod. Dostali by sme tak komplexný obraz o verbálnom aspekte a miere jeho vplyvu na motivačný potenciál slovesa.

Literatúra

- BALÁŽOVÁ, Lubica – BUZÁSSYOVÁ, Klára – ČIERNA, Mária – HOLIČOVÁ, Bronislava – JANOČKOVÁ, Nicol – ORAVCOVÁ, Adriana – ORAVCOVÁ, Anna – PETRUFOVÁ, Magdaléna – PORUBSKÁ, Emília – ŠEBESTOVÁ, Anna – ŠUFLIARSKA, Alexandra – ZAMBOROVÁ, Marta: Slovník súčasného slovenského jazyka. A – G. Red. K. Buzássyová – A. Jarošová. Bratislava: Veda 2006. 1134 s. ISBN 80-224-0932-4.
- BUFFA, Ferdinand: Slovesné podstatné mená z hľadiska slovotvorného. In: Slovenská reč, 1966, roč. 31, č. 4, s. 225 – 228.
- BUFFA, Ferdinand: O tzv. slovesných podstatných menách v poľštine a v slovenčine. In: Slavica Slovaca, 1967, roč. 2, č. 1, s. 46 – 58.
- BUZÁSSYOVÁ, Klára: Sémantika slovenských deverbatív. 1. vyd. Bratislava: Veda, vydavateľstvo SAV 1974. 240 s.
- BUZÁSSYOVÁ, Klára: Názvy deja a názvy vlastností v transpozíčnej a nominačnej funkcii. In: Jazykovedný časopis, 1982, roč. 33, č. 1, s. 21 – 35.
- BUZÁSSYOVÁ, Klára: Konkurencia slovotvorných typov s formantmi *-(iz)ácia, -(ova)nie*. In: Slovenská reč, 1983, roč. 48, č. 5, s. 268 – 277.
- BUZÁSSYOVÁ, Klára: Nominalizačná funkcia abstraktných názvov vlastností. In: Jazykovedný časopis, 1993, roč. 44, č. 1, s. 25 – 40.
- BUZÁSSYOVÁ, Klára: Súvzťažnosť pojmov transpozícia, syntaktická derivácia, nominalizácia ako reflex vzťahu tvorenia slov a syntaxe. In: Wortbildung: interaktiv im Sprachsystem – interdisziplinär als Forschungsgegenstand. Slovoobrazovanie v jeho otnošenijach k drugim sferam jazyka. Materialien der 3. Konferenz der Kommission für slawische Wortbildung beim Internationalen Slawistenkomitee, Innsbruck, 28. 9. – 1. 10. 1999. Igor Stepanovič Uluchanov zum 65. Geburtstag. Red. I. Ohnheiser. Innsbruck: Institut für Sprachwissenschaft der Universität Innsbruck 2000, s. 145 – 155. ISBN 3-85124-200-9.
- DOKULIL, Miloš: Tvoření slov v češtině 1. Teorie odvozování slov. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd 1962. 264 s.

- FURDÍK, Juraj: O vide a väzbe pri slovesných podstatných menách. In: Slovenská reč, 1967, roč. 32, č. 2, s. 65 – 74.
- FURDÍK, Juraj: Slovtvorná motivovanosť slovnej zásoby v slovenčine. In: Studia Academica Slovaca. 7. Prednášky XIV. letného seminára slovenského jazyka a kultúry. Red. J. Mistrík. Bratislava: Alfa 1978, s. 103 – 115.
- FURDÍK, Juraj: Slovtvorná motivácia a jej jazykové funkcie. 1. vyd. Levoča: Modrý Peter 1993. 199 s. ISBN 80-85515-03-2.
- FURDÍK, Juraj: Slovenská slovtvorba (Teória, opis, cvičenia). Ed. M. Ološtiak. 1. vyd. Prešov: Náuka 2004. 200 s. ISBN 80-89038-28-X.
- FURDÍK, Juraj: Život so slovtvorbou a lexikológiou. Výber štúdií pri príležitosti nedožitých sedemdesiatin. Ed. M. Ološtiak – Lucia Gianitsová-Ološtiaková. 1. vyd. Košice: Vydavateľstvo LG 2005. 472 s. ISBN 80-969447-5-4.
- FURDÍK, Juraj: Teória motivácie v lexikálnej zásobe. Ed. M. Ološtiak. 1. vyd. Košice: Vydavateľstvo LG 2008. 95 s. ISBN 978-80-969760-7-2.
- HORECKÝ, Ján – BUZÁSSYOVÁ, Klára – BOSÁK, Ján a kol.: Dynamika slovnej zásoby súčasnej slovenčiny. 1. vyd. Bratislava: Veda, vydavateľstvo SAV 1989. 436 s. ISBN 80-224-0047-5.
- IVANOVÁ, Martina: Afixy – frekvenčná, obsahovo-formálna a funkčná charakteristika. In: Morfematický výskum slovenčiny (možnosti jeho štatistického, elektronického a didaktického spracovania). Venované pamiatke Jána Horeckého. Ed. M. Sokolová – M. Ivanová – M. Ološtiak. 1. vyd. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove 2006, s. 111 – 144. ISBN 80-8068-544-4.
- JELÍNEK, Milan: Jména dějová. In: Tvoření slov v češtině. 2 Odvozování podstatných jmen. Red. F. Daneš – M. Dokulil – J. Kuchař. 1. vyd. Praha: Academia 1967, s. 562 – 587.
- Krátky slovník slovenského jazyka. Red. J. Kačala – M. Pisárčiková. 4. doplnené a upravené vyd. Bratislava: Veda 2003. 988 s. ISBN 80-224-0750-X.
- MLUVNICE ČEŠTINY. 2. Tvarosloví. Red. J. Petr. 1. vyd. Praha: Academia 1986. 536 s.
- MORFOLOGIA SLOVENSKEHO JAZYKA. Red. J. Ružička. 1. vyd. Bratislava: Vydavateľstvo SAV 1966. 896 s.
- SLOVENSKÝ NÁRODNÝ KORPUS – prim-4.0-juls-sane. Bratislava: Jazykovedný ústav Ľ. Štúra SAV 2007. Dostupný z WWW: <http://korpus.juls.savba.sk>
- SLOVENSKÝ NÁRODNÝ KORPUS – r-mak-3.0. Bratislava: Jazykovedný ústav Ľ. Štúra SAV 2007. Dostupný z WWW: <http://korpus.juls.savba.sk>
- SLOVNÍK CUDZÍCH SLOV AKADEMICKÝ. Red. J. Kraus. Prekl. Ľ. Balážová – J. Bosák – J. Genzor – I. Ripka – J. Skladaná. 2. doplnené a upravené vyd. Bratislava: SPN – Mladé letá 2005. ISBN 80-10-00381-6.
- SOKOLOVÁ, Miloslava – MOŠKO, Gustáv – ŠIMON, František – BENKO, Vladimír: Morfematický slovník slovenčiny. 1. vyd. Prešov: Náuka 1999. 530 s. ISBN 80-968202-1-4.
- SOKOLOVÁ, Miloslava – OLOŠTIK, Martin – IVANOVÁ, Martina – ŠIMON, František – CZÉREOVÁ, Beáta – VUŽŇÁKOVÁ, Katarína – BENKO, Vladimír – MOŠKO, Gustáv: Slovník koreňových morfém slovenčiny. 1. vyd.

Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove 2005. 584 s. ISBN 80-8068-319-0.

VUŽŇÁKOVÁ, Katarína: Problémy lexikografického zachytenia slovotvorného systému slovenčiny. Prešov: Prešovská univerzita 2006. 162 s. ISBN 80-8068-460-X.

Príloha:

Zdroj:

SOKOLOVÁ, Miloslava – OLOŠTIAK, Martin – IVANOVÁ, Martina – ŠIMON, František – CZÉREOVÁ, Beáta – VUŽŇÁKOVÁ, Katarína – BENKO, Vladimír – MOŠKO, Gustáv: Slovník koreňových morféem slovenčiny. 1. vyd. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove 2005. 584 s. ISBN 80-8068-319-0.

BALÁŽOVÁ, Ľubica – BUZÁSSYOVÁ, Klára – ČIERNA, Mária – HOLIČOVÁ, Bronislava – JANOČKOVÁ, Nicol – ORAVCOVÁ, Adriana – ORAVCOVÁ, Anna – PETRUFOVÁ, Magdaléna – PORUBSKÁ, Emília – ŠEBESTOVÁ, Anna – ŠUFLIARSKA, Alexandra – ZAMBOROVÁ, Marta: Slovník súčasného slovenského jazyka. A – G. Red. K. Buzássyová – A. Jarošová. Bratislava: Veda 2006. 1134 s. ISBN 80-224-0932-4.

Vysvetlivky:

Modrá farba viacnásobne alebo vzájomne motivovaný motivant, napr. *brúsiť* → *brúsenie*

(nemotivované sloveso *brúsiť*), *brús* ↔ *brúsiť* → *brúsenie*
(desubstantívne sloveso *brúsiť*)

Modrá farba nepravidelná slovotvorná štruktúra

I. IMPERFEKTÍVNY MOTIVANT	
A) Nemotivovaný	
1.	balansovať → balansovanie
2.	baliť → balenie
3.	bdieť → bdenie
4.	birmovať → birmovanie
5.	blanširovať → blanšírovanie
6.	blúzniť → blúznenie
7.	bolieť → bolenie
8.	brakovať → brakovanie
9.	brieždiť sa → brieždenie
10.	brožovať → brožovanie
11.	<i>brúsiť</i> → <i>brúsenie</i>
12.	bublať → bublanie
13.	budiť → budenie
14.	byť → bytie
15.	bývať → bývanie
16.	cítiť → cítenie
17.	<i>cizelovať</i> → <i>cizelovanie</i>
18.	cnieť sa → cnenie
19.	cvičiť → cvičenie
20.	čalúniť → čalúnenie

21. čerit' → čerenie
22. česať → česanie
23. čítať → čítanie
24. čkať sa → čkanie
25. členiť → členenie
26. čuchrať → čuchranie
27. deliť → delenie
28. diať sa → dianie
29. dirigovať → dirigovanie
30. dláždiť → dláždenie
31. dojiť → dojenie
32. drviť → drvenie
33. dýchať → dýchanie
34. fládrovať → fládrovanie
35. gravírovať → gravírovanie
36. chápať → chápanie
37. jesť → jedenie
38. klonovať → klonovanie
39. konať sa → konanie
40. kopať → kopanie
41. kovať → kovanie
42. kresliť → kreslenie
43. kúriť → kúrenie
44. maľovať → maľovanie
45. mazať → mazanie
46. monitorovať → monitorovanie
47. násobiť → násobenie
48. písať → písanie
49. plávať → plávanie
50. pliesť → pletenie
51. podozrievať → podozrenie (nepravideľná slovotvorná štruktúra, skôr *podozrievanie)
52. pokúšať → pokušenie (nepravideľná slovotvorná štruktúra, skôr *pokušanie)
53. priať → prianie
54. riadiť → riadenie
55. sedieť → sedenie
56. siať → siatie
57. spať → spanie
58. súžiť → súženie
59. šiť → šitie
60. šrafovať → šrafovanie
61. trieť → trenie

62. tušiť → tušenie
63. tvrdiť → tvrdenie
64. učiť → učenie
65. veliť → velenie
66. viazať → viazanie
67. vidieť → videnie
68. viesť → vedenie
69. vrieť → vrenie
70. zdať sa → zdanie
71. znieť → znenie
72. žiariť → žiarenie
73. žiť → žitie
74. žrať → žranie
B) Motivovaný – odvodený
I. Substantívom
1. bager → bagrovať → bagrovanie
2. balíček → balíčkovat' → balíčkovanie
3. betón → betónovať → betónovanie
4. bod → bodovať → bodovanie
5. bodka → bodkovať → bodkovanie
6. bomba → bombardovať → bombardovanie
7. brázda → brázdovať sa → brázdovanie
8. briketa → briketovať → briketovanie
9. bronz → bronzovať → bronzovanie
10. brús ↔ brúsiť → brúsenie (ale je iba fréza → frézovať)
11. cement → cementovať → cementovanie
12. cín → cíňovať → cíňovanie
13. cizelácia ↔ cizelovať → cizelovanie
14. čap → čapovať → čapovanie
15. čas → časovať → časovanie
16. čepiec → čepčiť → čepčenie
17. číslo → číslovať → čísľovanie
18. článok → článkovať → článkovanie
19. debna → debniť → debnenie
20. diel ↔ deliť → delenie
21. diera → dierovať → dierovanie
22. dierka → dierkovať → dierkovanie
23. doska → doštit' → doštenie
24. drážka → drážkovať → drážkovanie

25. droždie → drožd'ovať → drožd'ovanie
26. druh → družit' sa → druženie
27. dyha → dyhovať → dyhovanie
28. experiment → experimentovať → experimentovanie
29. financie → financovať → financovanie
30. fľaša → fľašovať → fľašovanie
31. fosfát → fosfátovať → fosfátovanie
32. fotografia → fotografovať → fotografovanie
33. fréza → frézovať → frézovanie
34. glej → glejit' → glejenie
35. háčik → háčkovat' → háčkovanie
36. hlas → hlásiť → hlásenie
37. klon ↔ klonovať → klonovanie (SKMS iba klon → klonovať)
38. korčuľa → korčuľovať sa → korčuľovanie
39. lyža → lyžovať sa → lyžovanie
40. monitor ↔ monitorovať → monitorovanie (SKMS iba monitor → monitorovať)
41. pas → zápasit' → zápasenie
42. pero → perovať → perovanie
43. pozor → pozorovať → pozorovanie
44. sánky → sánkovať sa → sánkovanie
45. stupeň → stupňovať → stupňovanie
46. škola → školiť → školenie
47. šnúra → šnurovať → šnurovanie
48. šrafa ↔ šrafovať → šrafovanie
49. veslo → veslovať → veslovanie
50. vietor → vetrať → vetranie
51. vlna → vlniť → vlnenie
52. vrása → vrásniť → vrásnenie
53. zlato/zlatý → zlátiť → zlátenie
54. zrkadlo → zrkadlit' → zrkadlenie
55. zúbok → zúbkovať → zúbkovanie
56. žliabok → žliabkovať → žliabkovanie
II. Adjektívom
1. biely → bieliť → bielenie
2. bujný → bujniť → bujnenie
3. čierny → čierniť → čiernenie
4. číry → číriť → čírenie
5. drevnatý → drevnatieť → drevnatenie
6. pravý → správať sa → správanie
7. ťažký → ťažiť → ťaženie

8. tesný → tesniť → tesnenie
9. zlatý/zlato → zlátiť → zlátenie
III. Verbom
a) bezprefixálnym
1. *t'ažiť → súť'ažiť → súť'aženie (SKMS ako nemotiv. [sú]t'ažiť)
2. čakať → očakávať → očakávanie
3. jať → dojať → dojatie
4. jednať sa → pojednávať → pojednávanie
5. kloniť → skloňovať → skloňovanie
6. kráčať → pokračovať → pokračovanie
7. myslieť → zmyšľávať → zmyšľávanie
8. počať si → počínať si → počínanie
9. podobať sa → spodobovať → spodobovanie
10. raziť → dorážať → dorážanie
11. riečiť → protirečiť → protirečenie
12. sadať → zasadať → zasadanie
13. tráviť → stravovať (sa) → stravovanie
14. trpieť → trápiť → trápenie
15. viť → vinúť → vinutie
b) prefixálnym
1. dokázať → dokazovať → dokazovanie
2. dopriať → dopriať → dopriatie
3. dorozumieť sa → dorozumievať sa → dorozumievanie
4. dospieť → dospievať → dospievanie
5. doučiť → doučovať → doučovanie
6. poňať → ponímať → ponímanie
7. prestrieť → prestierať → prestieranie
8. prijať → prijímať → prijímanie
9. vypäť/vypnúť → vypínať → vypínanie
10. vyslať → vysielat' → vysielanie
11. vyšiť → vyšívat' → vyšívanie
12. vyučiť → vyučovať → vyučovanie
13. vzopriet' → vzpierať → vzpieranie
14. zapáliť → zapal'ovať → zapal'ovanie
15. zapäť/zapnúť → zapínať → zapínanie
16. zdvíhať → pozdvihovať → pozdvihovanie
IV. Interjekciou
1. bz → bzučať → bzučanie
2. fú → fúkať → fúkanie

V. Iným
1. dze → dzeť → dzeť
C) Motivovaný – zložený
1. blaho + priať → blahopriať → blahoprianie
2. blaho + želať → blahoželať → blahoželanie

II. PERFEKTÍVNY MOTIVANT
A) Nemotivovaný
1. hnúť → hnutie
2. navštíviť → navštívenie
3. opatrit' → opatrenie
4. predsavziať si → predsavzatie
5. predstaviť → predstavenie
6. prekvapiť → prekvapenie
7. rozhodnúť (sa) → rozhodnutie
8. rozptýliť (sa) → rozptýlenie
9. spasiť → spasenie
10. určiť → určenie
11. vybaviť → vybavenie
13. vzdelat' → vzdelanie
12. zaujať → zaujatie
B) Motivovaný – odvodený
I. Substantívom
1. bezpečie/bezpečný → zabezpečiť → zabezpečenie
2. chlp/chlpiť sa → ochlpiť sa → ochlpenie
3. jadro → vyjadriť sa → vyjadrenie
4. mier → zmieriť (sa) → zmierenie
5. miesto → zamestnať (sa) → zamestnanie
6. moc/mocný → zmocniť sa → zmocnenie
7. nepokoj → znepokojiť (sa) → znepokojenie
8. plot → oplotiť → oplotenie
9. povedomie → upovedomiť → upovedomenie
10. právo → opraviť → opravenie
11. rod/rodiť → obrodíť → obrodenie
12. rok → vročiť → vročenie

13. skupina → zoskupit' → zoskupenie
14. stred → sústrediť (sa) → sústreďenie
15. svetlo → osvetliť → osvetlenie
16. vedomie → uvedomiť si → uvedomenie
17. viera → poveriť → poverenie
18. vina → previniť sa → previnenie
19. vôľa → dovoliť → dovolenie
20. vôľa → povoliť → povolenie
21. zem → uzemniť → uzemnenie
II. Adjektívom
1. bezpečný/bezpečie → zabezpečiť → zabezpečenie
2. čerstvý → občerstviť → občerstvenie
3. chorý/chorieť → ochoreť → ochorenie
4. mocný/moc → zmocniť sa → zmocnenie
5. nízky → ponížiť (sa) → poníženie
6. pevný → opevniť → opevnenie
7. prázdny → zaneprázdniť → zaneprázdnenie
8. rýchly → zrýchliť → zrýchlenie
9. trpký → roztrpčiť (sa) → roztrpčenie
10. veľký → zveličiť → zveličenie
11. vysoký/vyšší → prevýšiť → prevýšenie
12. zlý/horší → pohoršiť (sa) → pohoršenie
13. známy → oznámiť → oznámenie
III. Verbom
a) s viazaným slovtvorným základom
1. *-ča- → počať → počatie (SKMS po-ča-t' ako východiskový motivant)
2. *-ňa- → poňať → poňatie (SKMS po-ňa-t' ako východiskový motivant)
3. *-niet- → zanietiť sa → zanietenie (SKMS za-niet-i:t' ako východiskový motivant)
4. *-poj- → spojiť → spojenie
5. *-sl- → poslať → poslanie (SKMS po-sl-a:t' ako východiskový motivant)
6. *-vest- → zvestovať → zvestovanie (SKMS z-vest-ov-a:t' ako východiskový motivant)
b) bezprefixálnym
1. blížitiť → ublížitiť → ublíženie
2. búritiť → pobúritiť → pobúrenie
3. bývaťiť → ubytovaťiť → ubytovanie
4. činiť sa → pričiniť sa → pričinenie
5. čudovať sa → počudovať sa → počudovanie
6. čudovať sa → začudovať sa → začudovanie

7. dať → podať → podanie
8. dať → udať → udanie
9. dať → vydať → vydanie
10. deliť → oddeliť → oddelenie
11. desiť sa → zdesiť sa → zdesenie
12. diviť sa → podiviť sa → podivenie
13. dráždiť → podráždiť → podráždenie
14. družiť sa → združiť sa → združenie
15. držať → vydržať → vydržanie
16. duť → rozduť → rozduť
17. farbiť → sfarbiť → sfarbenie
18. farbiť → zafarbiť → zafarbenie
19. hlásiť → prehlásiť → *prehlásenie (správ. vyhlásenie)
20. hlásiť → vyhlásiť → vyhlásenie
21. hnúť → pohnúť → pohnutie
22. hostiť → pohostiť → pohostenie
23. hrešiť → rozhrešiť → rozhrešenie
24. hromadiť → zhromaždiť → zhromaždenie
25. chápať → pochopiť → pochopenie
26. chlpieť sa/chlp → ochlpieť sa → ochlpenie
27. chorieť/chorý → ochorieť → ochorenie
28. istiť (sa) → poistiť (sa) → poistenie
29. jať → zajať → zajatie
30. javiť (sa) → zjaviť (sa) → zjavenie
31. kázať → prikázať → prikázanie
32. klásť → položiť → polozenie (supletívny slovotvorný základ)
33. klásť → založiť → zalozenie (supletívny slovotvorný základ)
34. klásť → zložiť → zloženie (supletívny slovotvorný základ)
35. kriesiť → vzkriesiť → vzkriesenie
36. kriviť → zakriviť → zakrivenie
37. kúpiť → vykúpiť → vykúpenie
38. lámať → vlámať sa → vlámanie
39. ľubiť → zaľubiť sa → zaľúbenie
40. ľutovať/ľúto → poľutovať → poľutovanie
41. ľutovať/ľúto → zľutovať sa → zľutovanie
42. mazať → pomazať → pomazanie
43. menovať → pomenovať → pomenovanie
44. milovať → zmilovať sa → zmilovanie
45. mučiť → umučiť → umučenie
46. myslieť → pomyslieť → pomyslenie
47. núkať → vnuknúť → vnuknutie

48. pnúť → napäť → napätie
49. pnúť → rozpäť → rozpätie
50. pnúť → vypäť → vypätie
51. prať → predprať → predpranie
52. prisahať → sprisahať sa → sprisahanie
53. pustiť → dopustiť → dopustenie
54. raniť → poraniť → poranenie
55. raniť → zraniť → zranenie
56. riadiť → nariadiť → nariadenie
57. riadiť → zariadiť → zariadenie
58. riadiť → zriadiť → zriadenie
59. rodiť sa → narodiť sa → narodenie
60. rodiť/rod → obrobiť → obrodenie
61. rovnať → prirovnať → prirovnanie
62. rozumieť → dorozumieť sa → dorozumenie
63. rozumieť → porozumieť → porozumenie
64. rozumieť → vyrozumieť → vyrozumienie
65. rušať → vzrušiť → vzrušenie
66. sadnúť → zasadnúť → zasadnutie
67. sedieť → obsadiť → obsadenie
68. sedieť → posedieť → posedenie
69. snúbiť sa → zasnúbiť sa → zasnúbenie
70. stanoviť → ustanoviť → ustanovenie
71. stáť → postaviť → postavenie
72. stretať → stretnúť → stretnutie
73. strojiť (sa) → prestrojiť (sa) → prestrojenie
74. stúpiť → zastúpiť → zastúpenie
75. svedčiť → osvedčiť → osvedčenie
76. svedčiť → presvedčiť → presvedčenie
77. šinúť sa → vyšinúť sa → vyšinutie
78. škrabať → škrabnúť → škrabnutie
79. ťažiť → zaťažiť → zaťaženie
80. temnieť → zatemnieť sa → zatemnenie
81. tešiť → potešiť → potešenie
82. tmiť sa → zatmiť sa → zatmenie
83. trpieť → strpieť → strpenie
84. trpieť → utrpieť → utrpenie
85. tvarovať → dotvarovať → dotvarovanie
86. tvoriť → stvoriť → stvorenie
87. tvrdiť → potvrdiť → potvrdenie
88. učiť → naučiť → naučenie

89. učiť → poučiť → poučenie
90. účtovať → vyúčtovať → vyúčtovanie
91. uzliť → rozuzliť → rozuzlenie
92. volať → povolať → povolanie
93. volať → predvolať → predvolanie
94. vstať → povstať → povstanie
95. zabúdať → zabudnúť → zabudnutie
96. zdravieť → pozdraviť → pozdravenie
97. značiť → označiť → označenie
98. značiť → vyznačiť → vyznačenie
99. znamenať → predznamenať → predznamenanie
100. znamenať → vyznamenať → vyznamenanie
101. znať → doznať → doznanie
102. znať → uznať → uznanie
103. znať → vyznať → vyznanie
104. zvať → pozvať → pozvanie
105. žehnať → požehnať → požehnanie
106. žiadať → dožiadať → dožiadanie
107. žiadať → požiadať → požiadanie
108. žiť → dožiť → dožitie
c) prefixálnym
1. dorozumieť sa → nedorozumieť sa → nedorozumenie/dorozumieť sa → dorozumenie → nedorozumenie
2. opatrit' → zaopatrit' → zaopatrenie
3. pochopiť → nepochopiť → nepochopenie/pochopiť → pochopenie → nepochopenie
4. porozumieť → neporozumieť → neporozumenie/porozumieť → porozumenie → neporozumenie
5. ujať sa → podujat' sa → podujatie
IV. Adverbiom
1. ľúto/ľutovať → poľutovať → poľutovanie
2. ľúto/ľutovať → zľutovať sa → zľutovanie
C) Motivovaný – zložený
1. plný + moc → splnomocniť → splnomocnenie
2. znovu + nastaviť → znovunastaviť → znovunastavenie

III. BIASPEKTUÁLNY MOTIVANT	
A) Nemotivovaný	
1.	dekatovať → dekatovanie
2.	deložovať → deložovanie
3.	editovať → editovanie
4.	exponovať → exponovanie
5.	flambovať → flambovanie
6.	venovať → venovanie (SKMS veno a venovať ako samostatné motivanty)
B) Motivovaný – odvodený	
I. Substantívom	
1.	armatúra → armovať → armovanie
2.	centrum → centrovať → centrovanie
3.	čipka → čipkovať → čipkovanie
4.	dáta → datovať → datovanie
5.	dimenzia → dimenzovať → dimenzovanie
6.	editácia ↔ editovať → editovanie
7.	elektrina → elektrizovať → elektrizovanie
8.	giloša → gilošovať → gilošovanie
9.	granula → granulovať → granulovanie
10.	nula/anulácia ↔ anulovať → anulovanie (SKMS iba nula → anulovať)
11.	prognóza → prognózovať → prognózovanie
12.	veno ↔ venovať → venovanie (SKMS veno a venovať ako samostatné motivanty)
II. Verbom	
1.	znať → poznať → poznanie
2.	zniesť sa → uzniesť sa → uznesenie (KSSJ v danom význame ako i nedok.)

ZLOŽENÉ SLOVESNÉ PODSTATNÉ MENÁ

IMPERFEKTÍVNY MOTIVANT	
A) Nemotivovaný	
1.	agronómia + podnikat'/ podnikanie v agronómii → agropodnikanie
2.	Boh + rúhať sa/ rúhanie sa Bohu → bohorúhanie
3.	brucho + bolieť/ bolenie brucha → bruchabolenie
4.	krúpy + biť → krupobitie
5.	seba + skúmať/ skúmanie seba → sebasjúmanie

6. seba + trýzniť/ trýznenie seba → sebatrýznenie
7. spolu + žiť/ žitie spolu → spolužitie
8. vlna + biť → vlnobitie
9. zem + triasť sa/ trasenie sa zeme → zemetrasenie
B) Motivovaný
I. So substantívnym komponentom
1. dobro + diať sa → dobrodenie
2. duša + spytovať sa/ spytovanie sa duše → dušespytovanie
3. hrom + biť → hromobitie
4. krv + prelievať/ prelievanie krvi → krviprelievanie
5. na cti + trhať → nactiutľhanie
II. S adjektívnym komponentom
1. živý + byť → živobytie
III. S pronominálnym komponentom
1. sám + čistiť (sa)/ čistenie samého seba → samočistenie
2. sám + zásobovať (sa)/ zásobovanie samého seba → samozásobovanie
3. sám + zohrievať (sa)/ zohrievanie samého seba → samozohrievanie
4. seba + obmedzovať/ obmedzovanie seba → sebaobmedzovanie
5. seba + ovládať/ ovládanie seba → sebaovládanie
6. seba + poznávať/ poznávanie seba → sebapoznávanie
7. seba + pozorovať/ pozorovanie seba → seba pozorovanie
8. seba + preceňovať/ preceňovanie seba → seba preceňovanie
9. seba + spytovať sa/ spytovanie sa seba → sebaspytovanie
10. seba + ukájať/ ukájanie seba → seba ukájanie
11. seba + uspokojovať/ uspokojovanie seba → seba uspokojenie
12. seba + uvedomovať si/ uvedomovanie si seba → sebauvedomovanie
13. seba + vzdelávať/ vzdelávanie seba → seba vzdelávanie
14. seba + zapierať/ zapieranie seba → sebazapieranie
IV. S adverbialným komponentom
1. ekologicky + hospodáriť/ ekologické hospodárenie → ekohospodárenie
2. krásne + korčuľovať sa/ krásne korčuľovanie → krasokorčuľovanie
3. krásne + rečniť/ krásne rečnenie → krasorečnenie
4. rýchlo + korčuľovať sa/ rýchle korčuľovanie → rýchlokorčuľovanie
5. rýchlo + raziť/ rýchle razenie → rýchlorazenie

PERFEKTÍVNY MOTIVANT	
A) Nemotivovaný	
1.	sám + určiť (sa)/ určenie samého seba → samourčenie
2.	sám + zásobiť (sa)/ zásobenie samého seba → samozásobenie
3.	seba + určiť/ určenie seba → sebourčenie
4.	seba + vzdelat'/ vzdelanie seba → sebvzdelanie
B) Motivovaný	
I. So substantívnym komponentom	
1.	blaho + riečiť → blahorečenie
2.	Boh + zjaviť sa/ zjavenie sa Boha → Bohozjavenie
3.	na nebo + vstúpiť/ vstúpenie na nebo → nanebovstúpenie
4.	viera + vyznať/ vyznanie viery → vierovyznanie
II. S adjektívnym komponentom	
1.	cudzí + opeliť sa/ opelenie cudzím → cudzoopelenie
2.	svätý + riečiť → svätorečenie
3.	z mŕtvych + vstať/ vstanie z mŕtvych → zmŕtvychvstanie
III. S pronominálnym komponentom	
1.	sám + opeliť sa/ opelenie samého seba → samoopelenie
2.	sám + oplodniť sa/ oplodnenie samého seba → samooplodnenie
3.	sám + vznietiť sa → samovznietenie
4.	seba + uspokojiť/ uspokojenie seba → sebauspokojenie
5.	seba + zaprieť/ zaprenie seba → sebazaprenie
IV. S adverbiálnym komponentom	
1.	dobre + dať → dobrozdanie
2.	zadosť + učiť/ učinenie zadosť → zadosťučinenie
3.	znovu + nadobudnúť/ nadobudnutie znovu → znovunadobudnutie
4.	znovu + zrodiť sa/ zrodenie znovu → znovuzrodenie
5.	novu + naštudovať/ naštudovanie znovu → znovunaštudovanie

BIASPEKTUÁLNY MOTIVANT	
Motivovaný	
I. S pronominálnym komponentom	
1.	seba + obetovať/ obetovanie seba → sebaobetovanie
2.	seba + poznať/ poznanie seba → sebapoznanie

KVÁZISLOVESNÉ PODSTATNÉ MENÁ

(zdroj: SSSJ 1, 2006)

Kvázislovesné podstatné mená, ktoré nemajú príslušné sloveso
1. akanie
2. aluemetovanie
3. autozaostrovanie
4. balotínovanie
5. bákánie
6. brlohárenie (brloháriť – internet 2 doklady)
7. brokovanie
8. brošovanie
9. cekanie
10. čiarovanie (poľovnícky termín čiarovať – internet 1 doklad)
11. činenie
12. dejanie
13. diamantovanie
14. doopeľovanie (doopeľovať – internet 3 doklady)
15. doosídľovanie (doosídľovať – internet 2 doklady)
16. dopružovanie (dopružovať – internet 1 doklad)
17. dovypočutie
18. downloadovanie (downloadovať – Slovník cudzích slov, 2005, internet)
19. dožehľovanie (dožehľovať – internet 1 doklad)
20. elitárčenie
21. eloxovanie (eloxovať – Slovník cudzích slov, 2005, internet)
22. engobovanie
23. etalónovanie (etalónovať – Slovník cudzích slov, 2005)
24. fluátovanie
25. gaučovanie (gaučovať – Slovník cudzích slov, 2005)
26. géľovatenie (géľovatieť – internet 14 dokladov)
27. gofrovanie (gofrovať – internet 1 doklad)